

LAPPEENRANNAN TEKNILLINEN YLIOPISTO

Kauppatieteiden osasto

Kandidaatintutkielma

Laskentatoimi

**Kannattaako suomalaisten pk-yritysten aloittaa IFRS for SMEs –
standardin käyttäminen?**

Should Finnish small and medium-sized entities start to use IFRS for SMEs?

5.5.2011

Tekijä: Teemu Enqvist (0329748)

Opponentti: Teppo Löppönen

Ohjaaja: Timo Alho

SISÄLLYSLUETTELO

1 JOHDANTO.....	1
1.1 Tutkimuksen tausta	1
1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelma.....	3
1.3 Tutkimusaineisto ja tutkimusmenetelmät.....	4
1.4 Tutkimuksen rajaukset	4
1.5 Työn rakenne	5
2 PK-IFRS:n SYNTY JA KEHITTYMINEN.....	7
2.1 Pienten ja keskisuurten yritysten määritelmä	7
2.2 Standardin valmistelujen aloitus	8
2.3 Standardin luonnoksen julkistaminen, kommenttien käsittely ja kenttätestaus	10
2.4 Lopullisen standardin julkistaminen ja erot alkuperäiseen luonnoksen (ED) ...	11
2.5 Pk-IFRS:n sisältö ja rakenne.....	12
2.6 Käyttöönotto Suomessa	13
3 PK-IFRS:n JA SUOMEN KIRJANPITOLAIN EROT.....	15
3.1 Erot täydelliseen IFRS-standardiin verrattuna	15
3.2 Keskeiset erot Suomen kirjanpitolakiin verrattuna.....	17
3.3 Pk-IFRS:n edut.....	22
3.4 Pk-IFRS:n potentiaaliset haitat	25
4 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	30
LÄHDELUETTELO	32
LIITTEET	36

1 JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta

Tilinpäätöskäytännöt ovat perinteisesti vaihdelleet merkittävästi eri maiden välillä ja kullakin maalla on ollut pitkä historiallinen traditionsa tilinpäätöskäytännöille. Yritystoiminta on kuitenkin muutaman viime vuosikymmenen aikana kansainvälistynyt huomattavasti. Nykyään suuri osa yrityksistä käy kauppaa myös ulkomaille, omistaa tytäryhtiöitä ulkomailla tai on ulkomaisen emoyhtiön tytäryhtiö. Varsinaisen yritystoiminnan lisäksi myös pankit ovat laajentaneet toimintaansa ulkomaille rahoittamalla sekä kotimaisia että ulkomaisia yrityksiä. (Räty & Virkkunen 2004, 19)

Samalla myös sijoittajien kiinnostus ulkomaisiin yrityksiin on viime vuosina kasvanut. Sijoittaminen ulkomaille on helpottunut huomattavasti, kun sitä rajoittavat esteet ovat poistuneet. Sijoituspäätökset perustuvat yleensä yritysten julkaisemiin tilinpäätöstietoihin. Kirjanpito- ja tilinpäätöskäytännöt ovat kuitenkin vaihdelleet huomattavasti eri maiden välillä ja tästä syystä tilinpäätösinformaatio ei ole ollut eri maiden välillä useinkaan kovin vertailukelpoista. Pääomien liikkuminen yli valtiorajojen on luonut tarpeen tilinpäätöskäytäntöjen yhdenmukaistamiselle eli harmonisoinnille. Muun muassa edellä mainittujen ongelmien pohjalta alettiin kehittää kansainvälistä tilinpäätöskäytäntöä. (Räty & Virkkunen 2004, 19)

Laskentatoimen ammattilaiset Australiasta, Kanadasta, Ranskasta, Saksasta, Japanista, Meksikosta, Alankomaista, Isosta-Britanniasta, Irlannista ja Yhdysvalloista perustivat International Accounting Standards Committeeen (IASC) 29.6.1973. Uudistettu sopimus hyväksyttiin vuonna 1982. Vuonna 2001 toteutuneen laajan organisaatiouudistuksen jälkeen siirryttiin käyttämään lyhennettä IASB (International Accounting Standards Board) IASC:n sijaan. IASB hyväksyi organisaatiouudistuksessa suoraan IASC:n aikaisemmin antamat kansainväliset standardit (International Accounting Standards, IAS). Tilipäätösstandardeja nimitetään nykyisin virallisesti raportointistandardeiksi (International Financial Reporting Standards, IFRS). (Räty & Virkkunen 2004, 23-24)

IFRS-standardeilla on pyritty ratkaisemaan tilinpäätöstietojen vertailukelpoisuuteen liittyviä ongelmia. Nykyisin IFRS-standardeja sallitaan sovellettavaksi jo lähes kaikkialla maailmassa ja useissa maissa IFRS:n noudattaminen on jo pakollista. Esimerkiksi kaikki EU-alueen pörssiyritykset ovat olleet jo usean vuoden ajan pakotettuja noudattamaan IFRS-standardeja. IFRS:n tärkeimmät piirteet ovat taseen, edellisen varalisuusaseman ja käypien arvojen korostuminen, tietovaateiden laajuus ja yksityiskohtaisuus sekä pyrkimys tilinpäätösten laajaan vertailukelpoisuuteen. (Leppiniemi 2003, 9.)

Pienet ja keskisuuret yritykset edustavat jopa yli 95 % kaikista maailman yrityksistä (IFRS Foundation 2010). Kuitenkaan IFRS-standardien noudattaminen ei ole pakollista pienille ja keskisuurille yrityksille. IFRS-säännösten soveltaminen on kuitenkin Suomessa mahdollista niin erillistilinpäätöksessä kuin konsernitilinpäätöksessäkin. Jotkut pk-yritykset ovat jo vuosia vapaaehtoisesti julkaisseet myös IFRS-tilinpäätöksen. (Ahvenniemi 2007, 3) Yritys voi oman kustannus-hyöty pohdinnan perusteella päättää, kannattaako siirtyminen IFRS:ään vai ei (Räty 2009, 30). Yritysten vertailukelpoisuus muihin EU-alueen yrityksiin saattaa parantua IFRS:ään siirtymisen seurauksena ja näin myös ulkomaisen rahoituksen saanti saattaa helpottua. Toisaalta uuteen standardiin siirtyminen maksaa ja IFRS-standardit ovat huomattavasti Suomen kirjanpitolakia yksityiskohtaisemmat (Honkamäki 2009, 68).

Vuonna 2005 Euroopan Unionin alueella noin 7000 julkisesti noteerattua pörssiyritystä noudattivat IFRS-standardeja, mutta jopa yli 5 miljoonaa pk-yritystä noudatti kansallisia tilinpäätösstandardeja. Täten yritysten vertailukelpoisuus maan sisällä ja varsinkin kansainvälisillä markkinoilla oli heikkoa. (Epstein & Jermakowicz 2007, 38)

IASB julkaisi 9.7.2009 lopullisen version ns. pk-yritysten IFRS-säännöstöstä, eli IFRS for SMEs –standardista. Standardi on viiden vuoden kehitysprojektin tulos ja huomattavasti yksityiskohtaisempi kuin Suomessa nykyisin voimassa oleva kirjanpitolainsäädäntö. Standardin käyttöönotosta ei ole vielä tehty virallista päätöstä EU-alueella. Tosin Isossa-Britanniassa on päätetty ottaa IFRS for SMEs käyttöön vuoden 2012 alusta alkaen sellaisille listaamattomille yrityksille, jotka ylittävät EU:n määrittämät pienten yritysten rajat (Räty 2009, 30). Eräs vaihtoehto on, että IFRS for

SMEs –standardilla korvataan 4. ja 7. yhtiöoikeudelliset direktiivit, joka tarkoittaa sitä, että standardista tulisi velvoittava jollakin aikaviiveellä myös Suomessa. (Honkamäki 2009, 68-70)

1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimusongelma

IFRS for SMEs –standardi on vielä melko uusi ilmiö, eikä sen soveltaminen ole ainaakaan vielä pakollista. Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, minkälaisia eroja sekä vahvuuksia ja heikkouksia IFRS for SMEs –standardissa on verrattuna vallitsevaan Suomen kirjanpitolainsäädäntöön ja sen pohjalta arvioida onko IFRS for SMEs –standardin soveltaminen kannattavaa suomalaisten pk-yritysten kannalta.

Seuraavassa esitetään vielä tutkimuksen tavoitteet ja ongelmat kysymysten muodossa. Tutkielman pääongelmana on tarkastella:

- kannattaako suomalaisten pienten ja keskisuurten yritysten ryhtyä soveltamaan IFRS for SMEs –standardia?

Lisäksi tutkimuksessa tarkastellaan:

- mitä eroja IFRS for SMEs –standardissa ja Suomen kirjanpitolainsäädännössä on?
- mitkä ovat IFRS for SMEs –standardin vahvuudet/heikkoudet Suomen kirjanpitolainsäädäntöön verrattuna?

Nämä ovat tutkielman alaongelmia, jotka auttavat vastaamaan pääongelmaan.

Se, kannattaako suomalaisten pienten ja keskisuurten yritysten ryhtyä soveltamaan IFRS for SMEs –standardia, ei ole yksiselitteisesti päätettävissä. Asioilla on aina hyvät ja huonot puolensa. Standardi saattaa sopia joidenkin yritysten tarpeisiin täydellisesti, mutta toiset taas käyttäisivät mieluummin nykyisiä Suomen kirjanpitolainsäädännön mukaisia standardeja.

Tutkimalla IFRS for SMEs –standardin ja Suomen kirjanpitolainsäädännön eroja voidaan kuitenkin löytää IFRS for SMEs –standardin vahvuudet ja heikkoudet Suomen kirjanpitolainsäädäntöön verrattuna ja näiden pohjalta tehdä johtopäätös siitä, onko IFRS for SMEs –standardin käyttöön siirtyminen järkevää vai ei. Jos IFRS for SMEs –standardilla on paljon vahvuuksia ja vain vähän heikkouksia Suomen kirjanpitolainsäädäntöön verrattuna, olisi IFRS for SMEs –standardiin siirtyminen ehkä suositeltavaa.

1.3 Tutkimusaineisto ja tutkimusmenetelmät

Tutkielma on deskriptiivinen eli kuvaileva sekä selittävä. Se pohjautuu pääasiassa viime vuosina julkaistuihin tutkimuksiin ja artikkeleihin IFRS for SMEs –standardista.

Tutkielma on teoreettinen, lähteenä käytetään aikaisempaan kirjallisuuteen perustuva aineistoa. Tutkielman pääasiallisena aineistona ovat laadukkaat ulkomaiset ja kotimaiset artikkelit. Ulkomaisia artikkeleita on tarjolla kiitettävästi, kotimaisia vielä suhteellisen niukasti. Isoja teoksia on vielä verrattain vähän tarjolla, sillä IFRS for SMEs –standardi on vielä uusi ilmiö, se julkaistiin vasta vuonna 2009. Koska IFRS for SMEs –standardi on vielä sen verran tuore ilmiö, ei kovin monella suomalaisella yrityksellä varmaankaan ole paljonkaan tietoa siitä. Tämän takia on parempi pitäytyä asiantuntijoiden laatimissa artikkeleissa ja tutkimuksissa.

1.4 Tutkimuksen rajaukset

Tutkielmassa keskitytään tarkastelemaan IASB:n vuonna 2009 julkaisemaa pienille ja keskisuurille yrityksille tarkoitettua IFRS for SMEs –standardia ja sen eroja vallitsevaan Suomen kirjanpitolainsäädäntöön. Tutkielmassa luodaan myös lyhyt katsaus ”täydellisen” IFRS:n ja IFRS for SMEs –standardien eroihin. Pääpaino on kuitenkin IFRS for SMEs –standardin ja Suomen kirjanpitolainsäädännön erojen tutkimisessa. Luonnollisesti tällöin kaikki julkiset osakeyhtiöt rajataan tutkielmasta pois.

IFRS for SMEs –standardin ja Yhdysvaltain tilinpäätösstandardien (U.S. GAAP) välisen erojen tarkempi tutkiminen on mielekästä jättää pois, koska aiheesta on julkaistu jo melko paljon tutkimuksia. IFRS for SMEs –standardin ja Suomen kirjanpitolainsäädännön eroja taas ei ole liiemmin tutkittu aikaisemmin, jonka takia tässä tutkielmassa keskitytään juuri tähän asiaan tarkemmin. U.S. GAAP:n mukaan ottaminen paisuttaisi tutkielmaa turhan paljon. Lisäksi U.S. GAAP on suunnattu lähinnä suurille yrityksille, jotka eivät ole tämän tutkimuksen keskiössä.

Toimialarajauksia ei tässä tutkielmassa tehdä. Niihin ei ole oikeastaan mitään syytä, sillä IFRS for SMEs –standardi on tarkoitettu kaikille pk-yrityksille. Ja Suomi on sen verran pieni maa, että tiettyyn toimialaan keskittyminen vain tekisi tutkielmasta liian suppean.

1.5 Työn rakenne

Johdannossa kerrotaan hieman taustaa kansainvälisten tilinpäätösstandardien (IFRS) synnystä ja IAS-organisaatiosta. Lisäksi luvussa kerrottiin yritystoiminnan kansainvälistymisestä ja siitä, miksi kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja tarvitaan. Tutkimuksen pääongelma ja alaongelmat, rajaukset sekä tutkimusmenetelmät mainitaan myös tässä luvussa.

Tutkielman seuraavassa luvussa keskitytään tutkielman varsinaiseen aiheeseen eli pienille ja keskisuurille yrityksille tarkoitettuun IFRS for SMEs –standardiin. Luvussa tarkastellaan IFRS for SMEs –standardin syntyä, kehitystä ja keskeistä sisältöä. Luvussa selviää myös, miksi IFRS for SMEs –standardeja alettiin alun perin edes kehittää. Toisessa luvussa määritellään myös minkälaisille pienille ja keskisuurille yrityksille IFRS-standardit on tarkoitettu. Lisäksi tarkastellaan standardien käyttöönottoa Suomessa.

Kolmannessa luvussa tarkastellaan aluksi, miten IFRS for SMEs –standardi eroaa täydellisistä IFRS-standardeista. Tämän jälkeen tutkitaan miten IFRS for SMEs –standardi eroaa Suomen kirjanpitolainsäädännön säännöksistä. Eroja tutkitaan niin

yksittäisten periaatteiden ja käytäntöjen tasolla kuin yleiselläkin tasolla. Lisäksi tarkastellaan IFRS for SMEs –standardin etuja ja haittoja.

Viimeisessä luvussa tehdään johtopäätökset IFRS for SMEs –standardien ja Suomen kirjanpitolain välisistä eroista ja pyritään niiden vastaamaan tutkimuksen pääongelmaan eli siihen, että onko suomalaisten pienten ja keskisuurten yritysten kannattavaa siirtyä noudattamaan IFRS for SMEs –standardia. Mitä hyötyjä tai mahdollisia haittoja IFRS for SMEs –standardin noudattaminen tuo tullessaan?

Tästä eteenpäin tutkielmassa käytetään IFRS for SMEs –standardeista lyhyempää ilmaisua ”pk-IFRS”.

2 PK-IFRS:n SYNTY JA KEHITTYMINEN

2.1 Pienten ja keskisuurten yritysten määritelmä

Pienten ja keskisuurten yritysten määritelmä on perinteisesti hieman vaihdellut eri maitten ja alueitten välillä. Standardin nimi ”IFRS for SMEs” voi olla hieman harhaanjohtava, sillä pk-IFRS:n mukaan yrityksen koko ei yksistään vaikuta siihen, onko yritys oikeutettu noudattamaan kyseistä standardia. Taloudelliset luvut, kuten liikevaihto, henkilöstön lukumäärä tai taseen loppusumma, eivät vaikuta siihen, pidetäänkö yritystä pk-yrityksenä. Tämän johdosta saattaa olla, että suuria, globaaleilla markkinoilla toimivia yksityisiä yrityksiä, joilla on tuhansia työntekijöitä, saatetaan käsitellä pk-yrityksinä samoin kuin joitain todella pieniä yksityisiä yrityksiä, jotka toimivat vain paikallisilla markkinoilla ja joilla on pieni liikevaihto ja vain muutamia työntekijöitä. (Wittsiepe 2008, 61)

Yritykset voivat soveltaa pk-IFRS:ää vain, jos seuraavat kriteerit täyttyvät:

- Yrityksellä ei ole julkista tilivelvollisuutta (public accountability) ja
- Yritys julkaisee tilinpäätöksensä (general-purpose financial statement) ulkopuolisille käyttäjille. Tällaisia ulkopuolisia käyttäjiä ovat omistajat, joiden rooli on puhtaasti sijoituksellinen sekä nykyiset että potentiaaliset luotonantajat ja luottoluokittelijat (Haaramo 2010, 333).

Yrityksellä katsotaan olevan julkinen tilintekovelvollisuus, jos sen velkainstrumentteja tai oman pääoman instrumentteja vaihdetaan julkisilla markkinoilla. (Carfang 2010, 1)

O’Keeffen (2009, 26) mukaan useat tahot ovat sitä mieltä, että termi SME (small and medium-sized entities) on jokseenkin harhaanjohtava, sillä yksityiset yritykset, joiden taseen loppusumma saattaa olla miljardejakin euroja, kuuluvat pk-IFRS:n piiriin, jos niillä ei ole julkista tilivelvollisuutta.

Räty (2009, 28) toteaa artikkelissaan, että pk-yrityksen määritelmä on jätetty hyvin avoimeksi pk-IFRS:ssä ja että tarkemmat määritelmät on syytä jättää kunkin valtion erikseen annettavaksi esimerkiksi liikevaihtoa, taseen loppusummaa tai henkilöstöä

koskevien kynnysarvojen avulla. Yritykset, joiden osakkeita noteerataan julkisesti tai jotka ovat listautumassa, eivät saa soveltaa pk-IFRS:ää. Myöskään pankki- ja vakuutus toimintaa harjoittavat yhtiöt samoin kuin merkittäviä julkisia palveluja tarjoavat yhtiöt eivät saa soveltaa yksinkertaistettua pk-IFRS:ää koostaan riippumatta. (Räty 2009, 28)

IASB ilmoittaa pitäneensä standardin lähtökohtana yritystä, joka työllistää noin 50 henkilöä. Tämä ei ole kuitenkaan mikään pk-yrityksen määrittelyn mittari, vain ainoastaan apukeino IASB:lle, jonka avulla se pystyi hahmottamaan, minkälaisia liiketoimia ja muita tapahtumia tuon kokoiset yritykset todennäköisesti kohtaavat. Tällaisen tyypillisen pk-yrityksen on IASB:n mukaan järkevämpää käyttää ”riisuttua” pk-IFRS:ää kuin laajaa IFRS:ää. Pk-IFRS on kirjoitettu siten, että siinä on otettu huomioon pk-yrityksen liiketoiminnassa esiintyviä liiketoimia, tapahtumia ja olosuhteita koskevat erityispiirteet. (Räty 2009, 28; Pacter 2007, 16)

Eräänlaisena ongelmakohtana on nähty pörssiyhtiöihin tytäryrityksinä kuuluvat pk-yritykset. Käytännössä niiden kannattaisi soveltaa pk-IFRS:ää, mutta toisaalta ne joutuvat kuitenkin toimittamaan emoyhtiölle varsinaisen laajan IFRS-normiston mukaiset tiedot. Tämän takia IASB suosittelee, että pörssiyhtiöihin tytäryrityksinä kuuluvien pk-yritysten tulisi itse arvioida, kumman standardin käyttö on järkevämpää. (Räty 2009, 28)

IASB ei myöskään sulje ns. mikroyrityksiä pk-IFRS:n ulkopuolelle, koska myös erittäin pienillä yrityksillä saattaa olla esimerkiksi rahoituksen saantiin liittyviä seikkoja, joiden takia niiden on kannattavaa soveltaa kevennettyä kansainvälistä tilinpäätösnormistoa. Nykyään monissa maissa vaaditaan kaikenkokoisilta osakeyhtiöiltä täydellisten IFRS-standardien soveltamista tilinpäätöksen laadinnassa. (Räty 2009, 28)

2.2 Standardin valmistelujen aloitus

IASB aloitti IFRS for SMEs -projektin valmistelut periaatteessa jo syyskuussa 2003, kun se teki kyselytutkimuksen tilinpäätösstandardien laatijoille ympäri maailmaa.

Varsinaisesti projekti lähti kunnolla liikkeelle seuraavana vuonna, kun IASB julkaisi ensimmäisen keskustelupaperin (discussion paper) pk-IFRS:stä ja tutki alustavasti pk-yrityksille suunnattuja tilinpäätösstandardeja. (IFRS Foundation 2010)

Projektin tarkoituksena oli kehittää edellä esitetyt kriteerit täyttävälle pienille ja keski-suurille yrityksille yhteiset kansainväliset tilinpäätösstandardit. Pk-IFRS haluttiin erottaa täydellisestä IFRS:stä perustuen pk-yritysten erilaisiin informaatiotarpeisiin verrattuna julkisiin osakeyhtiöihin. Täydelliset IFRS-standardit laadittiin julkisten osakeyhtiöiden näkökulmasta ja niiden tarpeisiin. Pk-yritysten tarpeet eroavat näistä merkittävästi. Pk-yrityksille ominaisia seikkoja ovat mm. lyhytaikaiset kassavirrat, likviditeetti ja vakavaraisuus. (IFRS Foundation 2010) IASB:n mukaan on järkevämpää, että Euroopassa olisi kaikille pk-yrityksille yhtenäiset standardit, eikä 28 erilaista standardia. (Wittsiepe 2008, 62) IASB:n julkilausuttu tavoite on tarjota pienemmille, julkisesti noteeraamattomille yrityksille yksinkertaistetut, itsenäiset kansainväliset tilinpäätösstandardit (Jermakowicz & Epstein 2010, 72)

Monet pk-yritykset ovat lisäksi sanoneet, että täydellisen IFRS:n soveltaminen on heille taakka, joka on vain kasvanut, kun standardit ovat muuttuneet yksityiskohtaisemmiksi vuosi vuodelta ja yhä useampi maa on alkanut noudattaa niitä. Lisäksi lyhyempi ja tiiviimpi pk-IFRS tarjoaa kustannusetua täydellisiin IFRS-standardeihin verrattuna. Tämän takia IASB:n kaksi päätavoitetta olikin täyttää käyttäjien tarpeet sekä tasapainottaa kustannuksia ja hyötyjä tilinpäätöksen laatijan näkökulmasta. (IFRS Foundation 2010)

Pk-IFRS:ää suunnitellessa haluttiin huomioida myös yrityksen ulkopuolisten toimijoiden tarpeet. Pk-IFRS:n yhtenä tavoitteena on tarjota entistä vertailukelpoisempaa informaatiota pk-yritysten tilinpäätösten käyttäjille. Kun kaikilla mailla on omat standardinsa ja laskusääntönsä, niin sijoittajat, lainanantajat ja muut tilinpäätösinformaation käyttäjät saattavat helposti tehdä huonoja päätöksiä, kun vertailu on vaikeampaa. IASB:n mukaan korkealaatuiset globaalit standardit parantavat pääomien kohdentumisen tehokkuutta ja vaikuttavat pääoman hintaan, jolloin niin rahoittajat kuin yrityksetkin hyötyvät. (Räty 2009, 26-27)

Alkuvuodesta 2005 päätettiin, että hankkeen seuraavana vaiheena olisi luonnoksen julkaiseminen pk-yrityksille tarkoitettusta IFRS-normistosta. Keväällä 2005 IASB halusi kuitenkin vielä kartoittaa mielipiteitä erityisesti kirjaamis- ja arvostusperiaatteita koskevista yksinkertaistamista tarpeista. IASB suoritti uuden kyselyn, jossa haluttiin saada yksityiskohtaisia kommentteja sellaisista laskentaperiaatteista, jotka erityisesti kaipaivat selitystä pk-yritysten kannalta. IASB halusi myös paikantaa mahdollisia turhia laskentaperiaatteita, jotka harvoin koskevat pienempiä yrityksiä ja joita siten voisi jättää suosiolla pois pk-IFRS:stä. (Räty 2009, 27)

2.3 Standardin luonnoksen julkistaminen, kommenttien käsittely ja kenttätestaus

Pitkän ja monivaiheisen valmistelun jälkeen IASB julkaisi helmikuussa 2007 luonnoksen (exposure draft, ED) ehdotetusta pk-IFRS:stä kommentoimista varten. Luonnos sisälsi ehdotetun pk-IFRS:n lisäksi myös IASB:n johtopäätösten perusteluosan (Basis for Conclusions) sekä ohjeet standardin implementointiin sisältäen ”pro forma” tilinpäätöksiä muistiinpanoineen (McQuaid 2007, 10). Kommenttien takaraja oli 30. marraskuuta 2007. IASB sai lausuntokierroksella yhteensä 162 kommenttikirjettä standardiehdotukseensa. (IFRS Foundation 2009)

116 yritystä 20 eri maasta osallistui luonnoksen (ED) kenttätestaukseen aloittamalla viimeisimmän tilikauden taloudellisen raportoinnin uudestaan noudattaen luonnoksessa esitettyjä ehdotuksia ja raportoimalla IASB:lle eteen tulleista mahdollisista ongelmista. Seuraavassa vaiheessa IASB:n standardia valmistellut ryhmä (IASB staff) esitti IASB:lle analyysit luonnoksen kommentteista sekä kenttätestauksen tuloksista. IASB:n työryhmä (Working Group) tarkasti analyysit ja teki niiden pohjalta tarvittavat muutosehdotukset, jotka se esitti edelleen IASB:lle toukokuussa 2008. (IFRS Foundation 2009)

Toukokuun 2008 kokouksessa standardia valmistellut ryhmä esitti IASB:lle alkuperäiset muutosehdotukset luonnokseen, jonka jälkeen IASB alkoi käsitellä niitä. Standardia valmistellut ryhmä jatkoi muutosehdotusten esittämistä aina helmikuulle 2009 as-

ti. IASB sai muutosehdotusten käsittelyn valmiiksi helmikuussa 2009 ja maaliskuussa IASB totesi, että muutokset eivät ole niin merkittäviä, että tarvittaisiin uusi luonnos. Lopullinen äänestys IFRS for SMEs –standardista suoritettiin 1. kesäkuuta 2009. (IFRS Foundation 2009)

2.4 Lopullisen standardin julkistaminen ja erot alkuperäiseen luonnoksen (ED)

Yhteensä viisi vuotta kestäneiden valmistelujen jälkeen IASB julkaisi vihdoinkin IFRS for SMEs –standardin 9.7.2009. Standardi on tarkoitettu pienille ja keskisuurille yrityksille, joiden arvioidaan edustavan 95 % kaikista yrityksistä. Standardeilla on mittaa noin 230 sivua ja ne on kirjoitettu erityisesti pienten yritysten tarpeisiin. Pk-IFRS:n mukaan pk-yritysten tilinpäätösten tavoite on tuottaa informaatiota yrityksen taloudellisesta tilasta, toiminnan tuloksesta sekä kassavirroista, josta on hyötyä laajalle joukolle käyttäjiä, jotka eivät ole sellaisessa asemassa, että he voisivat vaatia heidän omille tarpeilleen räätälöityä informaatiota (Jermakowicz & Epstein 2010, 73). Pk-IFRS:n julkistamisen yhteydessä IASB julkaisi myös samassa yhteydessä pk-yritysten mallitilinpäätöksiä ja niistä annettavia liitetietoja (Haaramo 2010, 331).

Lopullista pk-IFRS:ää viimeisteltäessä otettiin huomioon luonnoksesta saadut kommentit ja standardia yksinkertaistettiin vielä lisää. Suurimmat päätökset ja muutokset luonnokseen nähden olivat mm. se, että lopullinen pk-IFRS on täysin itsenäinen kokonaisuus, joka ei sisällä viittauksia täydellisiin IFRS-standardeihin. Lisäksi standardiin siirtymisen sekä ensimmäisen käyttöönoton vapautuksia lisättiin. Lisäksi suurin osa monimutkaisista vaihtoehtoista eliminoitiin. (McQuaid 2009, 24)

Luonnoksen sisältämiä vaihtoehtoja, joita lopullisesta standardista eliminoitiin, olivat mm. yhteisesti omistettujen yhteisöjen suhteellinen yhdistely, kiinteistöjen, koneiden ja laitteiden sekä aineettoman omaisuuden uudelleenarvostus sekä tietyt kriteerit täyttävien lainakustannusten sekä kehitysmenojen aktivointi. Muut monimutkaiset vaihtoehdot säilytettiin, mutta ne sisällytettiin itse pk-IFRS:ään täydellisiin IFRS-standardeihin viittaamisen sijasta. (McQuaid 2009, 24; PricewaterhouseCoopers 2009, 41)

Muita merkittäviä muutoksia luonnoksen ja lopullisen pk-IFRS:n välillä olivat mm. se, että kaikki tutkimus- ja kehitysmenot merkitään kuluiksi, kaikki lainakustannukset merkitään kuluiksi ja osakeperusteisia maksuja koskevia säännöksiä yksinkertaistettiin edelleen. Lisäksi liikearvon arvonalentumisen laskemista yksinkertaistettiin sekä vaatimus kiinteistöjen, koneiden ja laitteiden jäännösarvon, taloudellisen vaikutusajan ja poistomenetelmän vuosittaisesta tarkastelusta poistettiin. Myös paljon muita aiheita jätettiin kokonaan pois tai helpotettiin lopulliseen pk-IFRS:ään. (McQuaid 2009, 24)

Pk-IFRS on oma itsenäinen standardinsa, toisin kuin luonnos (ED), joka salli kaikkien täydellisten IFRS-standardien sääntöjen noudattamisen pääasiassa viitaten asianmukaiseen standardiin. Rahoitusinstrumenttien käsittelyä koskevaa osiota, joka mahdollistaa IAS 39 –standardin noudattamisen, lukuun ottamatta pk-IFRS:ssä ei ole viittauksia täydellisiin IFRS-standardeihin. Tosin on odotettavissa, että suurin osa pk-yrityksistä ei tule noudattamaan IAS 39 –standardia, koska se on niin monimutkainen (Jermakowicz & Epstein 2010, 74). Viittausten välttämiseksi pk-IFRS sallii ainoastaan yksinkertaisemmän laskentakäytännön ja sisältää ylimääräistä ohjeistusta täydellisiin IFRS-standardeihin viittaamisen sijasta. (Sealy-Fisher 2009, 30)

Muita muutoksia alkuperäiseen luonnokseen oli mm. se, että yksityiskohdissa lähtökohtana pidetään tilinpäätösinformaation käyttäjien tarpeita ja kustannus-hyötynäkökohtia. Lähtökohdaksi otettiin alkuperäiseen hankintameno arvo arvo arvo arvo. Myös käyvän arvon käsitettä selkeytettiin antamalla täsmällinen ohjeistus käyvän arvon soveltamisesta. Lisäksi tilinpäätöksen esittämistä yksinkertaistettiin alkuperäiseen luonnoksen verrattuna. (Räty 2009, 27)

2.5 Pk-IFRS:n sisältö ja rakenne

Pk-IFRS on johdonmukaisesti kirjoitettu ja se koostuu yhteensä 35 eri osa-alueesta. Aluksi käydään läpi peruskäsitteet ja –periaatteet, joita seuraavat tilinpäätösinformaation esittämiseen liittyvät säännöt ja tilinpäätösasiakirjojen sisältö ja rakenteen kuvaus. Tämän jälkeen vuorossa ovat tase-erittäin sovellettavat kirjaus- ja arvostuspe-

riaatteet. Viimeisissä luvuissa ohjeistetaan siitä, miten siirtyminen kansallisesta normistosta pk-IFRS:ään käytännössä toteutetaan. (Räty 2009, 29)

Pk-IFRS:n soveltamisen selkeyttämiseksi IASB on luvannut, että standardiin tehdään muutoksia vain joka kolmas vuosi (Räty 2009, 29). Se on huomattava muutos täydellisiin IFRS-standardeihin verrattuna, jotka ovat jatkuvassa muutostilassa ja joita parannellaan ja täydennetään IFRIC-tulkinnoina vuosittain (Ernst & Young 2011). Pk-IFRS:n yleinen viitekehys on sama kuin täydellisissä IFRS-standardeissa, tosin eräitä poikkeavuuksia löytyy. Näitä on perusteltu erityisesti kustannus-hyöty-näkökohdilla. (Räty 2009, 29)

Pk-IFRS:ään liittyy erillinen johtopäätösten perusteluosa (Basis for Conclusions), joka sisältää tietoa IFRS for SMEs –projektin taustoista, esimerkiksi siitä, miksi IASB alun perin ryhtyi projektiin, konsultaatioprosessin dokumentit, alkuperäisen luonnoksen jälkeiset kehitysaskleet sekä perusteet IASB:n tekemille päätöksille. Pk-IFRS:ään liittyy myös havainnollistava opas siitä, miten tilinpäätösasiakirjoja esitetään (Illustrative Financial Statement Presentation and Disclosure Checklist). (Räty 2009, 29; Sealy-Fisher 2007, 26)

2.6 Käyttöönotto Suomessa

Pk-IFRS:n käyttöönotosta ei ole tehty vielä mitään päätöksiä Suomessa (Suomela 2010, 39). Tällä hetkellä Suomen tilinpäätössäännökset määräytyvät ensisijaisesti EU-lainsäädännön mukaan. Ratkaisevaa tulee olemaan se, millaisen kannan EU-komissio päätyy ottamaan pk-IFRS:ään. EU:ssa on meneillään laaja pk-yrityksiä koskeva tilinpäätössäännösten uudistamistyö, jossa otettaneen kantaa myös siihen, sallitaanko pk-IFRS:n soveltaminen vapaaehtoisena normistona EU-alueella tai otetaanko pk-IFRS käyttöön esimerkiksi keskisuurten yritysten virallisena tilinpäätösstandardina. (Räty 2009, 30) IASB:lla ei ole valtaa pakottaa ketään maata käyttämään standardejaan (Jermakowicz & Epstein 2010, 73).

Lähitulevaisuudessa ei ole kuitenkaan odotettavissa, että pk-IFRS ainakaan kokonaan syrjäyttäisi EU:n tilinpäätösdirektiivejä, jotka antavat pohjan kaikkien jäsenval-

tioiden kansallisille kirjanpitoa ja tilinpäätöstä koskeville säännöksille. Täten niin kauan kun EU ei ryhdy toimenpiteisiin pk-IFRS:n ottamiseksi käyttöön koko EU-alueella, ei ole todennäköistä, että pk-IFRS tulisi voimaan Suomessa ainakaan pakottavana tilinpäätösnormistona. (Räty 2009, 30)

Nölken ja Perryn (2007, 18) mukaan EU-komissaari Charlie McCreevy totesi syyskuussa 2007, että EU:lla ei ole mitään aikomusta tehdä pk-IFRS:stä pakollista EU-alueen pk-yrityksille. Täten jokaisen jäsenmaan tulee itse päättää, ottaako standardin käyttöön vai ei.

Pk-IFRS on otettu jo hyvin vastaan Euroopan ulkopuolella ja niitä sovelletaan useassa maassa, kuten esimerkiksi Yhdysvalloissa, Brasiliassa ja Etelä-Afrikassa, jossa pk-IFRS tehtiin pakollisiksi kaikille listaamattomille yrityksille elokuussa 2009. Euroopassakin on jo useassa maassa ryhdytty toimenpiteisiin, jotta pk-IFRS saataisiin osaksi lainsäädäntöä, mutta prosessia hidastaa se, että EU on ollut haluton ottamaan kantaa standardien soveltamiseen. Pk-IFRS on osittain ristiriitainen EU:n tilinpäätösdirektiivien kanssa. (Suomela 2010, 39) Quaglin (2010, 1) mukaan tosin EU:n virallista kannanottoa pk-IFRS:ään odotetaan vuonna 2011. (Suomela 2010, 39; Quagli 2010, 1; Heffes 2009, 14).

Tällä hetkellä suomalaiset yritykset jakautuvat kolmeen eri kategoriaan: julkiset listatut yritykset, jotka laativat konsernitilinpäätöksen IFRS-standardien mukaan, ei-listatut yritykset, jotka laativat tilinpäätöksen vapaaehtoisesti IFRS-standardien mukaan ja yritykset, jotka laativat niin konsernitilinpäätöksen kuin erillistilinpäätöksen Suomen kirjanpitolain mukaan (Ikäheimo et al. 2010, 15-16). Täydellisten IFRS-standardien vapaaehtoinen soveltaminen on siis jo mahdollista myös pienille ja keskisuurille yrityksille, jos yritykset katsovat sen olevan tarpeellista. Ns. IAS-asetus sisältyy kirjanpitolakiin periaatteella ”ei estettä, ei pakkoa”. Kirjanpitolain mukaan on perusteltua jättää yrityksen omaan harkintaan, onko yrityskohtaisen kustannus-hyöty -pohdinnan perusteella perusteita siirtyä IFRS-standardeihin. Täydellisten IFRS-standardien mukaisten tilinpäätösten laatiminen onkin yleistynyt myös listaamattomien yritysten parissa. (Räty 2009, 30; Suomela 2010, 39)

3 PK-IFRS:n JA SUOMEN KIRJANPITOLAIN EROT

Ennen kuin lähdetään tarkastelemaan pk-IFRS:n ja Suomen kirjanpitolain säännösten eroja ja yhtäläisyyksiä, on syytä tarkastella ensin hieman pk-IFRS:n ja täydellisten IFRS-standardien eroja. Tämän jälkeen pk-IFRS:n keskeisimmät ratkaisut ja menettelytavat käydään läpi verraten niitä vallitseviin Suomen kirjanpitolain säännöksiin.

3.1 Erot täydelliseen IFRS-standardiin verrattuna

Kuten jo aiemmin todettiin, pk-IFRS on oma itsenäinen standardinsa, eikä siinä ole viittauksia täydellisiin IFRS-standardeihin (lukuun ottamatta rahoitusinstrumenttien käsittelyä koskevaa osiota, joka mahdollistaa IAS 39 –standardin noudattamisen).

Peruseriaatteiltaan pk-IFRS on paljolti täydellisten IFRS-standardien kaltainen (katso liite 1 pk-IFRS:n ja varsinaisten IFRS-standardien välisestä yhteydestä). Pk-IFRS on kuitenkin huomattavasti lyhyempi kuin täydelliset IFRS-standardit. Pk-IFRS:ssä on arviolta 80 % vähemmän tiedonantovaatimuksia kuin täydellisissä IFRS-standardeissa. Pk-IFRS on noin 230 sivun mittainen, kun taas täydellinen IFRS on peräti noin 3000 sivun mittainen. Ero on siis valtava. Yksityiskohdissa on karsittu paljon vaihtoehtoisia menettelytapoja ja eräitä täydellisten IFRS-standardien teknisesti vaikeita sääntöjä on yksinkertaistettu. (O'Keeffe 2009, 26; Rätty 2009, 27)

Pk-IFRS on saatu täydellisiä IFRS-standardeja huomattavasti lyhyempään muotoon viiden eri modifikaation avulla. Ensinnäkin aiheita, jotka eivät ole relevantteja pk-yrityksille on karsittu kokonaan pois. Tällaisia aiheita ovat mm. erilaiset omana pääomana maksettavat osakeperusteiset maksut, osavuositarkastukset, osakekohtaiset tunnusluvut (esim. EPS, earnings per share), segmenttiraportointi, välitilin päätös, alkutuotanto, vakuutus sopimukset sekä myytäväksi tarkoitetut pitkäaikaiset omaisuuserät ja lopetetut toiminnot. (Pacter 2007, 16; Sealy-Fisher 2009, 30; Jermakowicz & Epstein 2010, 74; Haaramo 2010, 333)

Toisekseen, pk-IFRS sallii ainoastaan yksinkertaisemman käytännön (O'Keeffe 2009, 26). Esimerkiksi kaikki lainakustannukset merkitään suoraan kuluiksi (Pacter 2007, 16). Kiinteistöjen, laitteiden tai aineettoman omaisuuden uudelleenarvostus on kielletty. Kolmantena modifikaationa pk-IFRS:ssä on yksinkertaistettu useita varojen, velkojen, tulojen ja menojen arvostus- ja jaksotusperiaatteita. (Miller 2010, 16) Myös liitetietovaatimuksia on kevennetty huomattavasti verrattuna täydellisiin IFRS-standardeihin (Räty 2009, 29). Tämä johtuu erityisesti siitä, että informaation käyttäjien joukko on rajatumpi ja tiedon saamisen intressi on alhaisempi (Haaramo 2010, 331-332).

Esimerkkejä arvostus- ja jaksotusperiaatteiden yksinkertaistamisesta voidaan mainita esimerkiksi se, että pk-IFRS:ssä on vain kaksi eri kategorialuokkaa rahoitusinstrumentteja täydellisten IFRS-standardien neljän kategorian sijasta. "Available-for-sale" ja "held-to-maturity"-kategoriat on kokonaan jätetty pois (Jermakowicz & Epstein 2010, 74). Lisäksi rahoitusinstrumenttien taseesta pois kirjaamisen (derecognition) ja suojauslaskennan sääntöjä on yksinkertaistettu. (Pacter 2007, 16) Liikearvon osalta pk-IFRS sallii liikearvon poiston enintään 10 vuoden ajalta, toisin kuin täydelliset IFRS-standardit, joissa liikearvon poistoa ei sallita, vaan liikearvon arvonalentuminen on testattava vähintään kerran vuodessa. Mikäli arvonalentumista todetaan, on tehtävä tulosvaikutteinen alaskirjaus. (Fitzpatrick & Frank 2009, 54)

Tutkimus- ja kehitysmenot merkitään kuluiksi tuloslaskelmaan pk-IFRS:n mukaan. Täydellisissä IFRS-standardeissa tutkimusmenot merkitään kuluiksi toteutumishetkellä, mutta kehitysmenot aktivoidaan, jos ne täyttävät aktivointikriteerit. Suojauslaskentaa koskevat säännökset ovat pk-IFRS:ssä yksinkertaistettuja ja vain tietyn-tyyppiset suojausmuodot on sallittu. Täydellisissä IFRS-standardeissa suojauslaskentaa koskevat säännöt ovat erittäin tiukat ja yksityiskohtaiset. (Fitzpatrick & Frank 2009, 54)

Rahoitusleasingia koskevat säännökset ovat myös paljon yksinkertaisempia kuin täydellisissä IFRS-standardeissa. Samoin aiheita, jotka eivät ole relevantteja pk-yrityksille, kuten hyperinflaatio, on huomattavasti yksinkertaistettu. (Pacter 2007, 16)

Lisäksi pk-IFRS:ssä yli kolme neljäsosaa täydellisten IFRS-tandardien esittämistä vaatimuksista (disclosures) on eliminoitu. Pk-IFRS on myös kirjoitettu hieman selveämmällä kielellä kuin täydelliset IFRS-standardit ymmärryksen parantamiseksi sekä helpottamaan standardien kääntämistä muille kielille. (Pacter 2007, 16)

Pk-IFRS:n mukaan käyttöomaisuuden jäännösarvo, taloudellinen vaikutusaika ja poistomenetelmä on tarkistettava ainoastaan, jos on viitteitä siitä, että ne ovat muuttuneet edellisestä tilinpäätöspäivästä. Täydelliset IFRS-standardit taas edellyttävät vuosittain tehtävää tarkistusta. Myös tuloverojen laskentamenettelyä on yksinkertaistettu pk-IFRS:ssä. (Räty 2009, 28)

Täydelliset IFRS-standardit kirjoitettiin lähinnä pääomasijoittajien tarpeita ajatellen. Täten ne sisältävät paljon ”turhaa” tietoa, jolla ei ole mitään merkitystä pk-yrityksille. Pk-yrityksille tärkeämpiä aiheita ovat lyhytaikaisemmat kassavirrat, likviditeetti ja maksukykyisyys, joita on korostettu pk-IFRS:ssä. (Pacter 2007, 16)

Vaikka pk-IFRS on huomattavasti lyhyempi ja yksinkertaisempi kuin täydelliset IFRS-standardit, on siinä silti joitain aiheita, joita ei käsitellä ollenkaan täydellisissä IFRS-standardeissa. Osio 22 (Section 22 Liabilities and Equity) sisältää vaatimukset alkuperäisestä osakeannista tai muiden oman pääoman ehtoisten instrumenttien liikkeenlaskusta, optioiden, oikeuksien ja warranttien myynnistä sekä osakkeiden tai osakesplittien aktivoinnista. Osio 9 (Section 9 Consolidated and Separate Financial Statements) sallii yhdistettyjen tilinpäätösten laatimisen (yhdet tilinpäätösasiakirjat kahdesta tai useammasta yrityksestä, joissa on yksi yhteinen sijoittaja) ja antaa ohjeistusta siihen, miten tämä käytännössä tehdään. (Sealy-Fisher 2009, 31)

3.2 Keskeiset erot Suomen kirjanpitolakiin verrattuna

Suomen kirjanpitolaki on perinteisesti ollut tiukasti kytkettynä verotukseen. Suomen kirjanpitolain mukaan keskeinen kirjanpidon ja tilinpäätöksen tehtävä on osoittaa verotettava tulo ja voitonjakokelpoisten varojen enimmäismäärä. Pk-IFRS:n tavoitteena taas ei IASB:n mukaan ole verotettavan tulon ja jakokelpoisen voiton määrittäminen. IFRS-raportoinnissa on pohjana oletus kirjanpidon ja verotuksen erillisyydestä. IFRS-

standardit on kirjoitettu yleiseen tarkoitukseen laadittavia tilinpäätöksiä varten. Periaatteessa tämä tarkoittaa sitä, että tilinpäätökset on tarkoitettu sellaisten sidosryhmi- en tarpeisiin, jotka eivät voi asemansa perusteella vaatia heidän erityistarpeisiinsa räätälöityjä tietoja. (Räty 2009, 30) Pk-IFRS:n tuottama informaatio on suunnattu erityisesti rahoittajille, osakkeenomistajille ja luotonantajille. (Haaramo 2010, 331). Honkamäen (2009, 68) mukaan pk-IFRS on huomattavasti yksityiskohtaisempi kuin valitseva Suomen kirjanpitolainsäädäntö, tosin vertailua tehtäessä on syytä huomioida, että osa pk-IFRS:ssä esitetyistä asioista on Suomessa määritelty esimerkiksi Kirjanpitolautakunnan yleisohjeissa sekä lausunnoissa.

Seuraavaksi tarkastellaan pk-IFRS:n ja Suomen kirjanpitolain eroja koskien tilinpäätöksen esittämistä sekä arvostus- ja jaksotussäännöksiä.

Tilinpäätöksen esittäminen

Tilinpäätöksen esittämistä koskevat säännökset eroavat hieman toisistaan pk-IFRS:n ja Suomen kirjanpitolainsäädännön välillä. Pk-IFRS:n mukaan tilinpäätökseen kuuluvat tuloslaskelma, tase, oman pääoman muutoslaskelma, rahoituslaskelma sekä liitetiedot (IFRS for SMEs 3.17). Oman pääoman muutoslaskelmaa ei suomalaisessa tilinpäätöskäytännössä ole normaalisti ollut, tosin osin samoja tietoja on esitetty oman pääoman muutoksen liitetietoina (Honkamäki 2009, 70). Pk-IFRS ei myöskään sisällä tuloslaskelma- tai tasekaavoja. Standardissa on vain esitetty ne vähimmäis- tiedot, jotka on esitettävä tuloslaskelmassa ja taseessa. (IFRS for SMEs 4.2 ja 5.5) Pk-IFRS ei myöskään vaadi toimintakertomusta, toisin kuin kirjanpitolaki (KPL 3:1 (30.12.2004/1304)). Tuloslaskelma esitetään pk-IFRS:n mukaan joko ns. laajana tuloslaskelmana tai kahtena eri tuloslaskelmana. Laajassa tuloslaskelmassa esitetään kaikki tilikaudella tapahtuneet oman pääoman muutokset lukuun ottamatta transaktioita omistajien kanssa. Jos päädytään tekemään kaksi erillistä tuloslaskelmaa, niin toinen niistä on varsinainen tuloslaskelma ja toinen ns. muun laajan tuloslaskelman eriä koskeva laskelma. Tällaisia eriä ovat ulkomaan rahamääräisten tuloslaskelmien muuntamisesta syntyneet muuntoerot, etuus pohjaisista työsuhde-etuuksista syntyneet vakuutusmatemaattiset voitot ja tappiot sekä rahoituksellisten suojausinstrumenttien käyvän arvon muutokset. Pk-IFRS:ssä myös liitetietovaatimukset ovat suurempia kuin suomalaisissa kirjanpitoläytännöissä, joten liitetietojen määrä kasvaa (Haaramo 2010, 333-334; Honkamäki 2009, 70).

Konsernitilinpäätöksen laatiminen

Pk-IFRS:n vaatimukset koskien konsernitilinpäätöksen laatimista eivät poikkea olennaisesti Suomen kirjanpitolain vaatimuksista. Tietyt poikkeukset, kuten esimerkiksi tytäryhtiön yhdistelemättä jättäminen lyhytaikaisen omistuksen kautta, eivät ole relevantteja. (Honkamäki 2009, 71) Pk-IFRS:n mukaan osakkuus- ja yhteisyritykset voidaan konsernitilinpäätöksessä arvostaa joko käypään arvoon, pääomaosuusmenetelmällä tai alkuperäiseen hankintamenuon arvonalentumisilla vähennettynä (IFRS for SMEs 14.4. ja 15.9). Tämä on selkeä poikkeus Suomen kirjanpitolakiin verrattuna (Honkamäki 2009, 71). Kirjanpitolaki sallii osakkuusyritysten yhdistelyssä ainoastaan pääomaosuusmenetelmän, josta käytetään myös nimitystä yhden rivin yhdistely (KILA Yleisohje 7.11.2006 9.3).

Liikearvo

Suomen kirjanpitolainsäädännön mukaan liikearvon hankintamenu voidaan aktivoida. Aktivoitu liikearvo on poistettava enintään viiden vuoden kuluessa suunnitelman mukaisin poistoin tai, jos sen vaikutusaika on tätä pidempi, vaikutusaikanaan, kuitenkin enintään 20 vuoden kuluessa. (KPL 5:9 (13.7.2001/629)) Pk-IFRS:n mukaan taas liikearvo tulee poistaa vaikutusaikanaan. Jos kirjanpitolovelvollinen ei pysty osoittamaan jotain muuta vaikutusaikaa liikearvolle, vaikutusajaksi oletetaan 10 vuotta. (IFRS for SMEs 18.19 ja 18.20)

Yrityshankinnat

Pk-IFRS:n säännökset koskien yrityshankintoja eroavat hieman Suomen kirjanpitolain vastaavista säännöksistä. Pk-IFRS:n mukaan yrityshankinnoissa tulee soveltaa hankintamenetelmää. Tällöin jokaisessa yrityshankinnassa on löydettävissä hankkijaosuoli. Suomessa nykyisin vaihtoehtona olevaa yhdistelymenetelmää eli ns. pooling-menetelmää ei ole mahdollista soveltaa pk-IFRS:ssä. Transaktiokustannukset aktivoidaan osaksi hankintamenua. (Honkamäki 2009, 68-69)

Rahoitusinstrumentit

Pk-IFRS:ssä rahoitusinstrumentit on jaettu kahteen eri luokkaan: perusrahoitusinstrumentit ja muut rahoitusinstrumentit (IFRS for SMEs 11 ja 12). Perusrahoitusinstrumentit, kuten saamiset, vaihtovelkakirjalainat, yritystodistukset ja vaadittaessa

maksettavat talletukset, arvostetaan ensimmäistä kertaa kirjattaessa hankintamenuon (IFRS for SMEs 11.13), minkä jälkeen kyseiset erät tulisi pääasiallisesti arvostaa jaksotettuun hankintamenuon efektiivisen koron menetelmällä. Tietyt sijoitukset, kuten esimerkiksi ei-vaihdettavat osakkeet, arvostetaan pk-IFRS:n mukaan käypään arvoon tulosvaikutteisesti sillä edellytyksellä, että käypä arvo on luotettavasti määriteltävissä, muutoin ne arvostetaan hankinta-arvoon mahdollisilla arvonalentumisilla vähennettyinä. Muut erät, kuten esimerkiksi osakkeet ja johdannaiset tulee arvostaa käypään arvoon tulosvaikutteisesti. Poikkeuksena tähän on suojauslaskenta, jota koskevat säännökset on pk-IFRS:ssä yksinkertaistettu. (Honkamäki 2009,69) Pk-IFRS:n rahoitusinstrumentteja koskevat arvostussäännökset ovat pitkälti samantyyppiset kuin Suomen kirjanpitolaissa, lukuun ottamatta vaatimusta efektiivisen koron käyttämisestä (KPL 5:2 ja KPL 5:2a (30.12.2004/1304)). Pk-yhteisö voi pk-IFRS:n mukaan päättää itse noudattaako se pk-IFRS:n rahoitusinstrumentteja koskevia sääntöjä vai täydellisten IFRS-standardien IAS 39 mukaisia rahoitusinstrumenttien jaksotus- ja arvostussääntöjä (Haaramo 2010, 336).

Rahoituskulut

Pk-IFRS:n mukaan rahoituskuluja ei saa aktivoida, vaan ne on aina kirjattava kuluiksi toteutumisen perusteella (IFRS for SMEs 25.1 ja 25.2). Suomen kirjanpitolaissa mukaan rahoituskuluja on mahdollista aktivoida osaksi hyödykkeen hankintamenua, jos tietyt kirjanpitolaissa määritellyt edellytykset täyttyvät. Myös eläkekulujen laskentamenetelmä ja kirjaaminen on erilainen pk-IFRS:ssä ja Suomen kirjanpitolaissa. (Honkamäki 2009,69) Pk-IFRS:n mukaan eläkemenot kirjataan aina suoraan vuosikuluiksi (Räty 2009, 28).

Tutkimus- ja kehitysmenot

Pk-IFRS:n mukaan tutkimus- ja kehitysmenot kirjataan aina suoraan vuosikuluiksi syntymishetkellä (IFRS for SMEs 18.14). Kirjanpitolaissa mukaan tutkimusmenot kirjataan tilikauden kuluksi, mutta kehittämismenot saadaan aktivoida erityistä varovaisuutta noudattaen. Aktivoidut kehittämismenot on poistettava vaikutusaikanaan suunnitelman mukaisin poistoin enintään viiden vuoden kuluessa, ellei tätä pidempi poisto-aika ole perusteltua, kuitenkin maksimissaan 20 vuoden kuluessa. (KPL 5:8 (30.12.2004/1304))

Leasing

Pk-IFRS:ssä vuokrasopimukset jaotellaan rahoitusleasing-sopimuksiin ja muihin vuokrasopimuksiin (operating lease). Rahoitusleasing-sopimuksissa omistamiselle olennaiset riskit ja hyödyt siirtyvät vuokraajataholle. (IFRS for SMEs 20.4) Rahoitusleasing-sopimuksissa taseeseen kirjataan sekä omaisuuserä että sitä vastaava rahoitusvelka. Tällöin omaisuuserää käsitellään ihan kuin se olisi hankittu ulkopuolisella rahoituksella. Omaisuuserästä tehdään poistot ja vuokran maksu jaotellaan velan lyhentämiseen sekä rahoituskuluihin. Muut vuokrasopimukset käsitellään pk-IFRS:ssä ajan kulumisen perusteella kuluina, kuten myös Suomen kirjanpitolaissa riippumatta siitä, onko kyseessä rahoitusleasing-sopimus vai muu vuokrasopimus. (Honkamäki 2009, 70-71)

Aineettomat omaisuuserät

Pk-IFRS:n aineettomia omaisuuseriä koskevat säännökset ovat melko samanlaiset Suomen kirjanpitolainsäädännön kanssa. Aineettomat omaisuuserät arvostetaan aina poistoilla vähennettyyn hankintamenoonsa. On kuitenkin huomioitava, että poistoina käsitellään myös mahdollisia arvonalentumisia. Lisäksi on huomioitava, että kaikista aineettomista hyödykkeistä tulee tehdä poistot. Pk-IFRS ei myöskään tunne lainkaan käsitettä rajoittamattoman taloudellisen vaikutusajan omaavat aineettomat omaisuuserät. (Honkamäki 2009,70) Pk-IFRS:n mukaan yritysten tulee arvioida omaisuuserien arvonalentumista aina tilinpäätöshetkellä. Mahdolliset arvonalentumistappiot ja niiden palautukset kirjataan tulosvaikutteisesti paitsi liikearvon osalta, jonka arvonalentumistappiota ei voida palauttaa. (IFRS for SMEs 27) Kirjanpitolain mukaan arvonalentuminen on kirjattava kuluksi silloin, jos pysyviin vastaaviin kuuluvan hyödykkeen tai sijoituksen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo on pysyvästi vielä poistamatonta hankintamenoa pienempi (KPL 5:13).

Tuloutus

Tuloutuksen osalta Suomen kirjanpitolaissa on siirrytty kohti IFRS-sääntöjä, mutta eroja silti on. Suurimpia eroja pk-IFRS:n ja kirjanpitolain välillä on erityisesti erilaiset myynnin kannustinjärjestelmät. Tällaiset erät tulisi käsitellä liikevaihtoa vähentävänä eränä ja ne tulisi kirjata liikevaihtoon vasta palkinnon luovutuksen yhteydessä. Pk-IFRS:ssä kiinnitetään lisäksi huomiota useita tapahtumia sisältävien transaktioiden

kirjaamiseen. Esimerkiksi hyödykkeen luovuttaminen ja huolto tulisi erottaa toisistaan ja kirjata tuotoiksi luonteensa mukaisesti. (Honkamäki 2009, 71)

Sijoituskiinteistöt

Pk-IFRS:n mukaan sellaisia kiinteistöjä, joita yritys itse käyttää tavaroiden tai palvelujen tuottamiseen tai jakeluun taikka hallinnollisiin tarpeisiin, ei voida pitää sijoituskiinteistöinä. Ainoastaan sellaiset kiinteistöt, joiden pääasiallinen tarkoitus on tuottaa vuokratuottoja tai pääoman arvonnousua tai molempia, ovat pk-IFRS:n mukaan sijoituskiinteistöjä. (IFRS for SMEs 16.2) Suomen kirjanpitolaissa ei ole tällaista luokittelua (Honkamäki 2009, 71). Sijoituskiinteistö arvostetaan ensimmäistä kertaa kirjatessa hankintamenoon (IFRS for SMEs 16.5), jonka jälkeen arvostus on tehtävä käypään arvoon, mikäli se on luotettavasti ja kustannustehokkaasti määriteltävissä (IFRS for SMEs 16.7).

Varaukset

Varausten osalta pk-IFRS:n vaatimukset ovat tiukempia kuin Suomen kirjanpitolain vaatimukset. Pk-IFRS:n vaatimukset vastaavat täydellisten IFRS-standardien varauksia koskevia säännöksiä. (Honkamäki 2009, 71) Täydellisten IFRS-standardien IAS 37:n mukaan IFRS ei tunne harkinnanvaraisia pakollisia varauksia. Suomen kirjanpitolaissa harkinnanvaraisten pakollisten varausten käsite kuitenkin tunnetaan (KPL 5:14). IFRS for SMEs sallii varausten kirjaamisen ainoastaan silloin, kun yrityksellä on tosiasiallinen velvoite sivullista kohtaan ja on todennäköistä, että velvoite pitää suorittaa tulevaisuudessa ja lisäksi veloitteen suuruus voidaan arvioida luotettavasti (IFRS for SMEs 21.4). Suomen kirjanpitolaissa tunnetaan myös vapaaehtoisten varausten käsite. KPL:n mukaan tilinpäätöksessä saadaan tehdä investointi-, toiminta- tai muu sellainen varaus. (KPL 5:15) IFRS puolestaan ei tunne vapaaehtoisten varausten käsitettä (Leppiniemi 2003, 155–156).

3.3 Pk-IFRS:n edut

IASB uskoo, että uuden pk-IFRS:n käyttöönotossa on paljon etuja. Suurimpia etuja IASB:n mukaan on se, että yritysten vertailukelpoisuus paranee. Lisäksi läpinäkyvä ja luotettava informaatio johtaa tehokkaampaan päätöksentekoon (Jermakowicz & Eps-

tein 2010, 72). IASB uskoo myös, että pk-IFRS lisää yleistä luottamusta pienten ja keskisuurten yritysten tilinpäätösinformaatioon. Lisäksi IASB uskoo, että yrityksen kustannukset laskevat, kun ei tarvitse noudattaa sekä kansallisia että kansainvälisiä tilinpäätösstandardeja rinnakkain. (Carfang 2010, 1-2) Tosin tämä edellyttää sitä, että yrityksen ei tarvitse enää noudattaa ollenkaan kansallisia tilinpäätösstandardeja, jos se siirtyy noudattamaan pk-IFRS:ää.

Pk-IFRS:stä on nähty olevan etua pörssikonserneille, vaikka standardit ovatkin tarkoitettu listaamattomille yrityksille. Kun yksittäiset, pienet konserniyritykset laativat omat erillistilinpäätöksensä täydellisten IFRS-standardien sijaan kevennetyn pk-IFRS:n mukaan, vähentää tämä merkittävästi erillistilinpäätösten muokkaustarvetta konsernitilinpäätöstä varten. Konsernitilinpäätöksessä on kuitenkin noudatettava samoja, emoyhtiön soveltamia laskentaperiaatteita. (Räty 2009, 30)

Fitzpatrickin ja Frankin (2009, 53) mukaan pk-IFRS:n etuna on se, että ne ovat lyhyet ja ytimekkäät, selkeästi organisoidut ja yksinkertaistetut tilinpäätösperiaatteet. Lisäksi he ovat sitä mieltä, että pk-IFRS saattaa paremmin täyttää pk-yritysten tilinpäätöstietojen hyväksikäyttäjien tarpeet. Suurin osa yrityksistä, joita pk-IFRS koskettaa, keskittyvät enemmän lyhytaikaisiin kassavirtoihin, likviditeettiin sekä vakavaraisuuteen. Monimutkaiset ja yksityiskohtaiset standardit, kuten täydelliset IFRS-standardit, eivät ole aina relevantteja ja saattavat aiheuttaa turhan paljon kustannuksia. Millerin (2010, 16) mukaan pk-IFRS on erittäin hyvin organisoitu ja standardi on kirjoitettu helposti ymmärrettävään muotoon.

Vaikka pk-IFRS:n periaatteiden epämääräisyys on herättänyt epäilyksiä siitä, että ne saattavat aiheuttaa epä johdonmukaisuuksia, standardit ovat osoittaneet tuottavansa johdonmukaisia tuloksia niissä maissa, joissa standardit ovat jo käytössä. Pk-IFRS:ään siirtyminen saattaa myös parantaa yrityksen mahdollisuuksia saada pääomaa kansainvälisiltä pankeilta ja muilta ulkomaisilta investoijilta, jotka ovat tottuneet IFRS-standardeihin. Täydellisiä tai ”riisuttuja” IFRS-standardeja sovelletaan jo yli 100 maassa. (Miller 2010, 16)

Myös Euroopan komission (2010, 2) tekemän tutkimuksen sekä Pacterin (2007, 16) mukaan pk-IFRS:ään siirtyminen saattaa parantaa yritysten mahdollisuutta saada

rahoitusta kansainvälisiltä markkinoilta tai ainakin alentaa pääoman kustannuksia sekä ja helpottaa siirtymistä täydellisiin IFRS-standardeihin, jos yritys aikoo tulevaisuudessa listautua. Lisäksi eri maissa sijaitsevien yritysten tilinpäätösten vertailu ja analysointi helpottuu. Myös Bertoni ja De Rosa (2010, 9) totesivat tutkimuksessaan, että pk-IFRS helpottaa siirtymistä täydellisiin IFRS-standardeihin ja täten helpottaa listautumista pörssiin.

Kaikille yhteinen pk-IFRS saattaa myös edistää taloushallinto- ja tilintarkastuspalveluiden liikkuvuutta Euroopan unionin sisällä (Euroopan komissio, 7). Muita raportoituja ja potentiaalisia hyötyjä ovat mm. valtioiden rajat ylittävän kaupan lisääntyminen, yritysten lisääntynyt kansainvälinen kasvu, lisääntyneet ulkomaiset fuusiot ja yrityskaupat, pääomakustannusten alentuminen sekä laajempi pääomarakenne (Euroopan komissio, 2).

Pankkilainojen saatavuus saattaa helpottaa pk-IFRS:ään siirtymisen johdosta. Pankit toimivat nykyään yhä kansainvälisemmillä markkinoilla ja tarvitsevat lainapäätöksiinsä luotettavaa tilinpäätöstietoa. Pankit haluavat tietoa, jota ne ymmärtävät ja joka on vertailukelpoista. (Pacter 2007, 16) Ulkomaiset pankit varmaankin tuntevat IFRS for SMEs –standardit paremmin kuin Suomen kirjanpitolain-säädännön.

Julkisten konsernien tulee laatia konsernitilinpäätös täydellisten IFRS-standardien mukaan. Julkisesti noteeratun pörssiyhtiön tytäryhtiö voi laatia tilinpäätöksensä pk-IFRS:n mukaan edellyttäen, että tytäryhtiön arvopapereilla ei käydä julkisesti kauppaa. Tämä helpottaa tytäryhtiön taakkaa huomattavasti verrattuna siihen, että sen täytyisi laatia tilinpäätöksensä täydellisten IFRS-standardien mukaan. (Haaramo 2010, 333)

Pk-IFRS:n odotetaan myös helpottavan hallinnollista taakkaa, jota eri maille aiheutuu erillisten kansallisten kirjanpitonormistojen ylläpitämisestä. Yhtenäiset globaalit tilinpäätösstandardit edistävät myös tilintarkastuksen laadun yhdenmukaistamista sekä helpottavat alan opetusta. (Räty 2009, 26-27)

Myös ulkomaiset ostajat ja toimittajat arvioivat potentiaalisen asiakkaan taloudellista tilaa ennen kuin ryhtyvät pitkäaikaisiin yhteistyösuhteisiin. Tällöinkin tarvitaan luotettavaa ja vertailukelpoista tilinpäätöstietoa, jota pk-IFRS:n on tarkoitus tuottaa. Lisäksi luottoluokituslaitokset arvioivat yrityksiä globaaleilla markkinoilla ja käyttävät tilinpäätöksiä lähteinä. Tilinpäätöskäytäntöjen yhteneväisyys lisää ymmärrettävyyttä, vähentää epäselvyyksiä ja johtaa optimaalisiin päätöksiin. (Pacter 2007, 16) Lisäksi uskotaan, että erityisesti keskisuurten yritysten yrityskaupat, sekä ostot että myynnit, saattaisivat lisääntyä (Haaramo 2010, 337).

Useat tahot näkevät IFRS-standardit laskentatoimen tulevaisuutena. Tämän takia siirtyminen uuteen pk-IFRS:ään nyt saattaa antaa yritykselle kilpailuedun tulevaisuudessa. (Miller 2010, 16) Lisäksi monet uskovat, että siirtyminen pk-IFRS:ään mahdollistaisi sekä yrityksille että maille helpomman siirtymisen täydellisiin IFRS-standardeihin tulevaisuudessa jos siihen on tarvetta (Epstein & Jermakowicz 2007, 38).

3.4 Pk-IFRS:n potentiaaliset haitat

Pk-IFRS:n käyttöön siirtymisen seuraukset saattavat olla kalliita ja kauaskantoisia. Sen takia moni asia on syytä arvioida huolella jo etukäteen. Seuraavia asioita on syytä arvioida tarkasti, ennen pk-IFRS:ään siirtymistä:

- Implementointi: Miten yrityksen kannattaa implementoida IFRS for SMEs – standardi? Olisiko kannattavampaa luoda rinnakkainen järjestelmä nykyisen laskentajärjestelmän rinnalle vai muokata nykyistä järjestelmää?
- Ulkoinen raportointi: Miten uuden standardin käyttöön siirtyminen vaikuttaa yrityksen taloudellisiin tuloksiin? Pitääkö lainojen kovenantteja eli sopimusvaakuuksia tai muita rahoitussopimuksia mahdollisesti muokata tai neuvotella uudelleen?
- Sisäinen raportointi: Miten pk-IFRS vaikuttaa yrityksen sisäisiin mittareihin ja benchmarkkeihin koskien bonuksia ja tulojenjakamista?
- Koulutus: Miten yrityksen tulisi kouluttaa henkilöstöään uuteen standardiin? Paljonko tämä koulutus tulee maksamaan?

- Sisäiset kontrollit: Pitääkö yrityksen muokata tapaa, jolla se laskee ja tallentaa tiettyjä transaktioita? Pitääkö yrityksen mahdollisesti muuttaa sisäisen kontrollin järjestelmiä pk-IFRS:n takia? (Carfang 2010, 1-2)

Kuten jo aiemmin todettiin, Suomen kirjanpitolaki on perinteisesti ollut tiukasti kytkettynä verotukseen, kun taas pk-IFRS:n pohjana on oletus kirjanpidon ja verotuksen erillisyydestä. Tämä tuo omat lisähaasteensa Suomen kaltaisille EU-maille, joissa kirjanpito ja verotus ovat tiukasti kytkettynä toisiinsa. Euroopan komission (2010, 2) tekemän tutkimuksen mukaan pk-yritysten raportointivaatimukset saattavat kaksinkertaistua, kun pk-IFRS:n mukaisen tilinpäätöksen tiedot eivät välttämättä kelpaa verottajalle. Sellaisissa EU-maissa, joissa kirjanpito ja verotus on perinteisesti eriytetty toisistaan, on pk-IFRS:ään siirtyminen huomattavasti helpompaa. Iso-Britannia on esimerkki maasta, jossa kirjanpito ja verotus on perinteisesti eriytetty toisistaan. Britanniassa onkin jo tehty päätös pk-IFRS:ään siirtymisestä vuoden 2012 alusta sellaisille listaamattomille yrityksille, jotka ylittävät EU:n määrittämät pienten yritysten rajat. Tällaisia yrityksiä arvioidaan olevan noin 50 000. Pienimmät yritykset jäävät edelleen soveltamaan Ison-Britannian omia FRSSE-standardeja. (Räty 2009, 30)

Pk-IFRS:n (n. 230 sivua) huomattavasti täydellisiä IFRS-standardeja (n. 3000 sivua) suppeampi sisältö on myös herättänyt epäilyjä. Se saattaa kuulostaa jopa liian hyvältä ollakseen totta. Epäilijät ovat sitä mieltä, että saattaa olla useita liiketapahtumia ja seikkoja, joita ei tarkasti käsitellä pk-IFRS:ssä ja siten menettelytavoissa saattaa tulla epäjohdonmukaisuuksia. Tämä saattaa aiheuttaa merkittäviä haasteita tilinpäätöksen laatijoille sekä tilintarkastajille. (Fitzpatrick & Frank 2009, 53)

Koska pk-IFRS:ssä julkisuuteen annettavien tietojen määrä kasvaa, pelätään, että standardien noudattaminen saattaa vaikuttaa yritysten kilpailukykyyn markkinoilla negatiivisesti varsinkin sellaisiin yrityksiin nähden, jotka eivät pk-IFRS:ää noudata. (Euroopan komissio 2010, 6)

Siirtyminen uusiin standardeihin on aina haaste yritykselle itselleen, sillä tilinpäätöksen laatijoilla ja tilintarkastajilla ei todennäköisesti ole paljoakaan kokemusta ja tietoa uusista standardeista eikä heitä usein ole koulutettu kunnolla uusiin standardeihin. Lisäksi pankit ja muut luotonantajat eivät välttämättä tunne pk-IFRS:ää hyvin.

Myöskään sijoittajat ja muut tilinpäätösten hyväksikäyttäjät eivät välttämättä tunne pk-IFRS:ää kunnolla. (Fitzpatrick & Frank 2009, 53-54)

Monet EU-alueen pk-yritykset ovat sitä mieltä, että IFRS for SMEs –standarditkin ovat vähän liian monimutkaisia. Haaramon (2010, 337) mukaan pk-IFRS:n vaatimukset ovat liian monimutkaisia erityisesti pienille yrityksille. Pelätään, että siirtymiskustannukset ovat suuremmat kuin standardista saatu hyöty. Pienille yrityksille, jotka toimivat paikallisesti, ei ole mitään hyötyä siitä, että tilinpäätökset ovat kansainvälisesti vertailukelpoisia. Monet pk-yritykset ovat tottuneet kansallisiin tilinpäätöskäytäntöihin ja preferoivat niitä, joten muutosvastarinta saattaa olla suurta. (Euroopan komissio 2010, 2)

Pk-IFRS:ään siirtyminen tarkoittaa todennäköisesti sitä, että yrityksen on muutettava laskentajärjestelmiään ja –ohjelmistojaan sekä sisäisiä prosessejaan. Tämä aiheuttaa taas lisää kustannuksia. Kustannuksia voi lisäksi syntyä uudestaan aina, kun standardeihin tehdään suurempia muutoksia. Yritykset, jotka ovat ulkoistaneet kirjanpidon ja tilinpäätöksen laatimisen, saattavat joutua vaihtamaan tilitoimistoaan sellaiseen, joka tuntee uudet standardit paremmin. (Miller 2010, 16) Haaramon (2010, 337) mukaan IFRS-osaaminen on tällä hetkellä jakautunut epätasaisesti erityisesti kansainvälisten ja kansallisten tilintarkastusyhteisöjen osalta ja vaatisi lisääaikaa, jotta IFRS-osaaminen leviäisi tasapuolisemmin yhteiskuntaan.

Ikäheimo et al. (2010, 40-41) tutkivat pk-IFRS:n mahdollisia vaikutuksia Suomessa. Heidän mukaan pk-IFRS:n käyttöönotosta ja käytöstä aiheutuu turhia lisäkustannuksia sekä yrityksille että kirjanpito- ja tilintarkastusyhteisöille. Lisäksi pk-IFRS:n siirtymisestä nähdään olevan merkittävää hyötyä vain ns. “born global or international” yrityksille eli nopeasti kasvaville yrityksille, joiden tavoite on toimia kansainvälisillä markkinoilla. Tällaisten yritysten osuus on kuitenkin melko pieni kaikkien pk-yritysten joukossa, joten pk-IFRS:stä aiheutuisi suurimmalle osalle lähinnä turhia kustannuksia ilman merkittävää hyötyä.

Fitzpatrick ja Frank (2009, 53) esittävät myös hieman ristiriitaisen mahdollisen ongelman. Vaikka pk-IFRS:n on toivottu lisäävän yritysten välistä vertailtavuutta, ne saattavatkin ehkä vähentää sitä. Koska pk-IFRS:ssä on enemmän joustavuutta,

vähemmän tarkkoja sääntöjä ja enemmän vapautta käyttää omaa harkintaa, yritykset saattavat raportoida samankaltaisia liiketapahtumia eri lailla, jolloin vertailtavuus saattaa kärsiä. Myös Miller (2010, 16) toteaa, että pk-IFRS sisältää lähinnä laskenta-periaatteita, eikä tarkkoja sääntöjä.

Quaglin (2010) tekemässä tutkimuksessa selvisi, että tilinpäätösinformaation hyväksikäyttäjät ottaisivat mielellään uuden pk-IFRS:n käyttöön, mutta tilinpäätöksen laatijat taas suhtautuvat standardeihin negatiivisemmin, eivätkä haluaisi niitä otettavan käyttöön. Quaglinkin tutkimuksen mukaan pk-IFRS on liian raskas monille pk-yrityksistä ja ne ottavat huomioon lähinnä sijoittajien tarpeet eivätkä niinkään pankkien ja muiden perinteisten pk-yritysten sidosryhmien tarpeita. Verotusta ja osingonjakoa koskevat säännöt ovat myös usean mielestä ongelmallisia. Pk-IFRS:n vapaaehtoinen noudattaminen taas johtaa siihen, että yritysten vertailukelpoisuus kärsii, kun osa yrityksistä noudattaa uutta pk-IFRS:ää ja osa vanhoja kansallisia standardeja. (Quagli 2010, 19)

Vaikka pk-IFRS on oma itsenäinen standardinsa ja huomattavasti yksinkertaisempi kuin täydelliset IFRS-standardit, niillä on sama viitekehys. Tämä tarkoittaa sitä, että ulkopuolisten sijoittajien tarpeet korostuvat siten myös pk-IFRS:ssä. Pk-yrityksillä ei kuitenkaan tavallisesti ole paljoakaan ulkopuolisia sijoittajia. Pk-yritysten tilinpäätösinformaation käyttäjäryhmä on myös huomattavasti pienempi kuin isojen pörssiyritysten. Pk-yritysten tilinpäätösten pääasiallisia käyttäjiä ovat veroviranomaiset, pankit, asiakkaat ja toimittajat sekä työntekijät. Jos tilinpäätösinformaatio keskittyy pääasiassa ulkopuolisten sijoittajien tarpeisiin, voi vaarana olla se, että pk-yritysten tilinpäätösten pääasiallisten käyttäjien tarvitsema informaatio on epätäydellistä tai vailinaista. (Bertoni & De Rosa 2010, 8-9)

Myös Tshékissä tehdyn tutkimuksen mukaan pk-yritykset suhtautuvat penseästi uuteen pk-IFRS:ään. Pk-yritykset ovat perinteisesti käyttäneet kirjanpidon tuottamaa informaatiota lähinnä verotettavan tulon laskemiseen ja vain harvoin johtamisen tukena. Pk-IFRS:n tuottama ”luotettava ja totuudenmukainen kuva” ei pk-yrityksiä suuremmin kiinnosta. Uuteen standardiin siirtyminen tarkoittaisi sitä, että kirjanpitäjät pitää kouluttaa uusiin standardeihin, joka aiheuttaa kustannuksia ja vaatii resursseja.

Kirjanpitäjien pitäisi omaksua kokonaan uudenlainen lähestymistapa kirjanpidon ajatteluun. (Müllerová et al. 2010, 60)

Eräs pelko liittyy tulevaisuuteen. Monet miettivät, onko pk-IFRS vielä olemassa vuosien kuluttua. Entä jos aikaiset omaksijat alkavat soveltaa pk-IFRS:ää ainoastaan, että joutuvat myöhemmin hylkäämään ne, kun muut eivät seuranneetkaan perässä? (Miller 2010, 16)

Yrityksillä on siis paljon mietittävää ennen uuteen standardiin siirtymistä, eikä päätöksiä kannata tehdä hätäisesti. On syytä tarkasti pohtia, mitä etuja ja haittoja standardiin siirtyminen tuo tullessaan. Asiaa ei kannata ottaa kevyesti.

4 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Euroopassa ja koko maailmassa on viime vuosina pyritty yhä enemmän tilinpäätösnormistojen harmonisointiin. Kaikki EU-alueen ja usean EU:n ulkopuolisenkin maan pörssiyritykset ovat jo usean vuoden ajan joutuneet laatimaan tilinpäätöksensä kansainvälisten tilinpäätösstandardien, IFRS-standardien, mukaan. IFRS-standardeilla on pyritty ratkaisemaan erityisesti tilinpäätöstietojen vertailukelpoisuuteen liittyviä ongelmia.

Pk-yrityksille IFRS-standardit on kuitenkin nähty aivan liian raskaina. IFRS-standardit sisältävät paljon asioita, joilla ei ole mitään tekemistä pk-yritysten kanssa. Täten standardien noudattaminen aiheuttaisi kohtuuttoman paljon turhaa työtä.

IASB:n heinäkuussa 2009 julkaisema IFRS for SMEs –standardi eli ”pk-IFRS” on tarkoitettu ratkaisemaan näitä ongelmia. Se on varta vasten pk-yritysten tarpeita varten kehitetty kansainvälinen tilinpäätösstandardi. IASB:lla ei kuitenkaan ole valtaa pakottaa mitään maata käyttämään standardejaan ja asia onkin jätetty kunkin maan omaan harkintaan. Suomessa päätökset ovat nykyään pitkälti linjassa EU:n päätösten kanssa, eikä EU ole ainakaan vielä ottanut kantaa asiaan. Täten myöskään Suomessa ei ole tehty lopullista päätöstä pk-IFRS:n kohtalosta.

Täydellisiin IFRS-standardeihin verrattuna pk-IFRS on eittämättä huomattava helpotus pk-yrityksille. Täydelliset IFRS-standardit ovat noin 3000 sivun mittaiset, kun pk-IFRS on noin 230 sivun mittainen. Tähän huomattavasti lyhyempään muotoon on päästy jättämällä pois useita aiheita, jotka eivät kosketa pk-yrityksiä, karsimalla vaihtoehtoisia menettelytapoja ja yksinkertaistamalla jaksotus- ja arvostussääntöjä. Pk-IFRS on myös kirjoitettu täydellisiä IFRS-standardeja selkeämpään muotoon.

Pk-IFRS:n ja Suomen kirjanpitolain suurimpana erona voitaneen pitää sitä, että kirjanpitolaki on perinteisesti ollut tiukasti kytkettynä verotukseen - kirjanpidon ja tilinpäätöksen keskeinen tehtävä on osoittaa verotettava tulo ja voitonjakokelpoisten varojen enimmäismäärä. Pk-IFRS taas ei sisällä mitään kytköksiä verotukseen, vaan standardit on kirjoitettu yleiseen tarkoitukseen laadittavia tilinpäätöksiä varten. Pk-

IFRS:n tuottama informaatio on suunnattu erityisesti rahoittajille, osakkeenomistajille ja luotonantajille.

Pk-IFRS:n vaatimukset ovat myös hieman tiukempia kuin Suomen kirjanpitolain ja muutenkin pk-IFRS on yksityiskohtaisempi. Tilinpäätöksen laatimista koskevat säännöt sekä arvostus- ja jaksotusperiaatteet eroavat hieman toisistaan, mutta kun asiaa tarkemmin katsoo, niin voidaan kuitenkin todeta, että erot eivät ole mitenkään mullistavia. Suomen kirjanpitolakia on viety yhä enemmän IFRS-standardien suuntaan ja täten erot uuteen pk-IFRS:ään eivät ole niin suuria, kuin aluksi voisi olettaa. Tämän pohjalta onkin turvallista olettaa, että pk-IFRS:ään siirtyminen ei todennäköisesti olisi mikään kovinkaan haastava asia. Muutosvastarintaa saattaa tietenkin esiintyä, mutta oikealla asenteella siirtyminen voi olla yllättävänkin kivuton prosessi.

Mitä suomalaisten pk-yrityksen kannattaisi sitten tehdä? Useat tutkimukset ovat osoittaneet pk-IFRS:ään siirtymisellä olevan sekä etuja että haittoja. Yrityksen koko, kansainvälistymisen aste, tavoitteet ja muut seikat pitkälti määrittävät, kannattaako siirtyminen. Ellei EU ota asiaan kantaa ja tee standardeja pakollisiksi pk-yritykselle, se jäänee yritysten oman harkinnan varaan, kannattaako siirtyminen pk-IFRS:ään vai pitäytyminen Suomen kirjanpitolain säännöksissä. Mitkä ovat yrityksen tavoitteet? Ketkä ovat yrityksen sijoittajia tai potentiaalisia sijoittajia? Millä markkinoilla yritys toimii ja mitkä ovat yrityksen tulevaisuuden suunnitelmat? Muun muassa tällaisia kysymyksiä kannattaa pohtia ennen päätöstä siirtyä pk-IFRS:ään.

Jos yritys tarvitsee paljon pääomaa ja tavoittelee globaaleja markkinoita, niin siirtyminen pk-IFRS:ään saattaa olla järkevää. Yrityksen tulee myös arvioida omia kyvykkyyksiään. Kuinka hyvin controller ja taloushallinnon henkilöstö tuntee IFRS for SMEs –standardit? Tämä ei useinkaan kuitenkaan ole mikään suuri este, sillä pk-IFRS ei loppupelissä ole niin mullistava Suomen kirjanpitolakiin verrattuna.

Tiivistäen voidaan todeta, että pk-IFRS:stä on hyötyä joillekin yrityksille ja haittaa toisille. Yrityksen omat tavoitteet ja strategia pitkälti määrittävät sen, onko pk-IFRS:ään siirtyminen kannattavaa. Yksiselitteistä vastausta tähän kysymykseen on kuitenkin mahdotonta antaa.

LÄHDELUETTELO

Kirjallisuus

- Ahvenniemi, Juha. 2007. *Pk-IFRS:lle viileä vastaanotto*. Tilisanomat, Nro 2, p. 3.
- Bertoni, Michele & De Rosa, Bruno. 2010. *The Evolution of Financial Reporting for Private Entities in the European Union*. Työpäpaperi, University of Trento ja University of Trieste.
- Carfang, Timothy A. 2010. *IFRS and Small and Medium-Sized Entities*. Pennsylvania CPA Journal, Summer2010, Vol. 81 Issue 2, pp. 1-2.
- Epstein, Barry Jay; Jermakowicz, Eva K. 2007. *International Standards for Small and Medium-Sized Entities*. PA Journal, Oct2007, Vol. 77 Issue 10, pp. 38-40.
- Fitzpatrick, Mark; Frank, Fred. 2009. *IFRS for SMEs: The Next Standard for U.S. Private Companies?* Journal of Accountancy, Dec2009, Vol. 208 Issue 6, pp. 50-53.
- Haaramo, Virpi. 2010. *Pk-yritysten IFRS-tilinpäätösstandardit*. Verotus, Vol. 3, pp. 331-337.
- Heffes, Ellen M. 2009. *Early Feedback on Adoption of IFRS for SMEs*. Financial Executive, Oct2009, Vol. 25 Issue 8, pp. 14-14.
- Honkamäki, Tuomas. 2009. *Kirjanpitolain ja IFRS for SMEs -standardin eroavaisuuksista*. Tilintarkastus-lehti, 05/2009, pp. 68-71.
- Ikäheimo Seppo, Ojala Hannu, Riistama Veijo & Stening Eeva-Maria. 2010. *IFRS for SMEs - Do we need it? Expert based study in Finland*. Paper presented in the 4th Annual Workshop on Accounting in Europe, hosted by the University of Lund, Sweden (2008), and in the Annual Conference of European Accounting Association in Tampere, Finland (2009).

Jermakowicz, Eva K.; Epstein, Barry Jay. 2010. *IFRS for SMEs - An Option for U.S. Private Entities?* Review of Business, Spring2010, Vol. 30 Issue 2, pp. 72-79.

Leppiniemi, Jarmo. 2003. *IFRS – johdon käsikirja*. Juva: WSOY.

McQuaid, Liam. 2007. *IFRS for SMEs*. Accountancy Ireland, Jun2007, Vol. 39 Issue 3, pp. 10-11.

McQuaid, Liam. 2009. *IFRS for SMEs: More good news!* Accountancy Ireland, Aug2009, Vol. 41 Issue 4, pp. 24-25.

Miller, Robert S. 2010. *Is IFRS for SMEs For Your Company?* Financial Executive, Jun2010, Vol. 26 Issue 5, p. 16.

Müllerová, Libuše, Paseková, Marie & Hýblová, Eva. 2010. *Harmonization of financial reporting of small and medium-sized enterprises in the Czech Republic*. Journal of Modern Accounting and Auditing, Vol. 6, No. 1, pp. 55-64.

Nölke A. and Perry J. 2007. *The Power of Transnational Private Governance: Financialization and the IASB*. Business and Politics, Vol. 9 Issue 3, Article 4.

O'Keeffe, Irene; Hackett, Fiona. 2009. *IFRS for SMEs Is this the end for Irish/UK GAAP?* Accountancy Ireland, Oct2009, Vol. 41 Issue 5, pp. 26-27.

Pacter, Paul. 2007. *Should U.S. Private Companies Use IFRS for SMEs?* Financial Executive, Oct2007, Vol. 23 Issue 8, pp. 16-17.

PricewaterhouseCoopers. 2009. *IFRS for small and medium-sized entities*. Pocket guide 2009, pp. 1-52.

Quagli, Alberto. 2010. *How is the IFRS for SME accepted in the European context? An analysis of the homogeneity among European Countries, users and preparers in*

the European Commission Questionnaire. Työpaperi, Heinäkuu, 14, University of Genoa.

Räty, Päivi & Virkkunen, Virpi. 2004. *Kansainvälinen tilinpäätöskäytäntö – IFRS – raportointi*. Porvoo: WSOY.

Räty, Päivi. 2009. *Pienten ja keskisuurten yritysten IFRS valmistui – mikä merkitys Suomelle?* Tilisanomat, Nro 6, pp. 26-30.

Sealy-Fisher, Vanessa. 2007. *FRSB to consult on IASB exposure draft for SMEs*. Chartered Accountants Journal Mar2007, Vol. 86 Issue 2, pp. 26-27.

Sealy-Fisher, Vanessa. 2009. *IASB's IFRS for SMEs*. Chartered Accountants Journal, Jul2009, Vol. 88 Issue 6, pp. 30-32.

Suomela, Mari. 2010. *Pienille ja keskisuurille yrityksille tarkoitettu kansainvälinen tilinpäätösstandardi*. IFRSview, pp. 38-40. [Verkkajulkaisu]. Saatavilla <http://www.kpmg.com/FI/fi/Ajankohtaista/Uutisia-ja-julkaisuja/IFRS-julkaisut/Documents/IFRS-view-lehti-2010.pdf>

Wittsiepe, Richard. 2008. *IFRS for Small and Medium-Sized Enterprises* [Elektroninen aineisto]: Structuring the Transition Process.

Internet

Ernst & Young. 2011. *IFRS – International Financial Reporting Standards*. [WWW-dokumentti]. [Viitattu 10.2.2011]. Saatavilla <http://www.ey.com/FI/fi/Issues/IFRS>

Euroopan komissio. 2010. *Summary report of the responses received to the commission's consultation on the international financial reporting standard for small and medium-sized entities*. [WWW-dokumentti]. [Viitattu 23.3.2011]. Saatavilla http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/docs/ifrs/2010-05-31_ifrs_sme_consultation_summary_en.pdf

IFRS Foundation. 2009. International Financial Reporting Standard for Small and Medium-sized Entities (IFRS for SMEs). [WWW-dokumentti]. [Viitattu 11.1.2011].

Saatavilla <http://www.ifrs.org/NR/rdonlyres/3A0A908B-E521-45AA-BBAB-ADB3924AE2EB/0/0906SMEProjectUpdate.pdf>

IFRS Foundation. 2010. IFRS for SMEs. [WWW-dokumentti]. [Viitattu 23.9.2010].

Saatavilla <http://www.ifrs.org/Current+Projects/IASB+Projects/Small+and+Medium-sized+Entities/Small+and+Medium-sized+Entities.htm>

KILA Yleisohje konsernitilinpäätöksen laatimisesta 6.11.2006. [WWW-dokumentti].

[Viitattu 18.4.2011]. Saatavilla <http://www.edilex.fi/virallistieto/kilaohje/konsti3>

Kirjanpitolaki 30.12.1997/1336. [WWW-dokumentti]. [Viitattu 12.4.2011]. Saatavilla

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1997/19971336>

LIITTEET

Liite 1. IFRS for SMEs –standardin ja IFRS-standardin välinen yhteys.

PK-IFRS:n osa-alue	IFRS-standardi
1 Pk-yhteisöt	
2 Käsitteet ja periaatteet	Viitekehys, Tilinpäätöksen esittäminen
3-6 Tilinpäätöksen esittäminen, tase, laaja tuloslaskelma ja tuloslaskelma, oman pääoman muutoslaskelma	IAS 1
7 Rahavirtalaskelma	IAS 7
8 Liitetiedot	IAS 1
9 Konsernitilinpäätös	IAS 27
10 Tilinpäätöksen laatimisperiaatteet, kirjanpidolliset arviot ja virheet	IAS 8
11-12 Rahoitusinstrumentit: perusrahoitusinstrumentit ja muita rahoitusinstrumentteja koskevat asiat	IAS 32, IAS 39, IFRS 7
13 Vaihto-omaisuus	IAS 2
14 Sijoitukset osakkuusyhtiöihin	IAS 28
15 Sijoitukset yhteisyrityksiin	IAS 31
16 Sijoituskiinteistöt	IAS 40
17 Aineelliset käyttöomaisuushyödykkeet	IAS 16
18 Aineettomat hyödykkeet, pl. Liikearvo	IAS 38
19 Liiketoimintojen yhdistäminen ja liikearvo	IFRS 3
20 Vuokrasopimukset	IAS 17
21 Varaukset ja ennalta arvaamattomat menot	IAS 37
22 Velat ja oma pääoma	IAS 1, IAS 32
23 Tuotot	IAS 11, IAS 18
24 Julkiset avustukset	IAS 20
25 Vieraan pääoman menot	IAS 23
26 Osakeperusteiset maksut	IFRS 2
27 Omaisuuserien arvonalentumiset	IAS 2, IAS 36
28 Työsuhde-etuudet	IAS 19
29 Tuloverot	IAS 12
30 Valuuttakurssien muuntaminen	IAS 21
31 Hyperinflaatio	IAS 29
32 Raportointikauden päättymisen jälkeiset tapahtumat	IAS 10
33 Lähipiiriä koskevat tiedot tilinpäätöksessä	IAS 24
34 Erytystoiminnot	IAS 41, IFRS 6
35 Siirtyminen pk-ifrs-standardiin	IFRS 1

Lähde: Haaramo 2010, 332